

ایکي کون سوکرا بد خشانک (قشم) نامنده کی شهرینه کلام و یول اوزرنده کی (جعفر) آتلی کهنه بر قلعه ده مسافر اولدم .
میر سلطان مرادک مرخصی داهای ایلهری کیدیلده سی ایچین اصرار ایدیورسده دیکله مه دم و :

— میر بابا ایله رستاق سواریلری کلوب یتشمه نیجه کیده مه دم .
جوانی ویردم .

بو تانیدن مقصدم سلطان مرادک دوچار نکال اولارق عقلی باشنه کله سی ایدی . آتلی کون سوکرا مشار الیهک بلخ عسکرینه مغلوب اولارق عیالی و سابق (قلاب) امیری ایله قاچدیغی خبر آلیندی .
بوندن سوکراده فراریلرک یا نمزه کلسکده اولدقلری ایشیدیلدی .
سردار عبدالله خانی قرق سواری ایله استقبالی ایچین یوللادم و کلدکارنده تسلی و یروب مسند اقتداره وصولنده قه غن حکومتی ینه سزه تفویض ایدرم . دیدم .

بعده مشارالیه سردارعبده ایله آتلی یوز سواری ترفیق ایدرهک تالیخانه کونده ردم و اونلرک عزیمتدن سوکرا کندم ده حرکت ایدرهک واصل اولدم .

یدنجی فصل

افغانستانه تخته مجلسه مه ۱۲۹۷

باب سابقده حکایه ایدیلن وقایعک اثنای جریاننده (غلام حیدر خان) بلخ عسکرینک نصفیه حربه مجبور اولمشدی . چونکه (سردار سرور خان) ی اولدیردیکندن طولای عسکرلر ، مشارالیه عصیان ایتشلردی .

غلام حیدر خان ، اوچ باطاریه طوپ ، اوچ بیک نظامیه سواریلی بیک ردیف پیاده سیله (تخته بل) کتشمش ، قیام ایدن عساکر - جدم و پدرم طرفندن بش سنه ظرفنده انشا اولونان - قلعه ده محصور قالمشدی .
اون ایکی یاشمده ایکن بو قلعه ایچین ایشیتدیکم مذاکراتی قرق اوچ یاشنده بولندیغ شو صیراده تمامیه تخطر ایتدم . اووقت : (شاید کابل الدن کیده رسه خاندان سلطنتی محافظه ایچین بو قلعه یی یاییورز) دیمشله و غایت صاعلام یامشلردی . غلام حیدر خان ، قلعه نک خارجنده طوروب داخلنده کیلر آتش آچدی . ایچریدن مقابله ده بولوندی . فقط ایچه سورن بو حربهک نتیجه سنده غالب مغلوب بللی اولمادی . نهایت داخلده کی عسکر ، دیشاریده کیلره خطاباً :

— بزغاصی دکلز . لکن بزم وسزک پادشاهزاده کزی اولدوردیکی ایچین غلام حیدر خان ایله قیزلباشلره مخالفت ایدیورز . دییه باغیریشدی . بوسوزلرک اوزرینه خارجنده کی عسکرده قلعه یه آتش ایتسنی بیراقوب غلام حیدر خان ایله قیزلباشلره حمله ایتدیلر .

غلام حیدر ، ایکی یوز توابعی ایله (مزار شریف) طوغرو قاچدی و عسکر ، آرقه سندن قووالادینی جهته (آبدو) کچیدندن (جیحون) نه ری کچوب بخارا طوبراغنه التجا ایتدی . عیال و اموالی ایسه اسارتله عسکرک آله کچدی .

آنجق بوسایه ده تشکیلات تدریسیه خللدن صیانت ایدلمش اولور .
بوسیستمک الک بویوک فائده سی معلومات اساسیه (notion générale) ایله مواد فرعیه (fait particulier) قارشولاشدقلری زمان حق ترجحک برنجی به ویرلسی در . بوسایه ده شاگردان دائماً اساسلی شیلری اوکرشمش اوله جقلردر .

م . شمس الدین

تذکره

افغانستانه

امیر عبدالرحمن خان

« مابعد »

اولجه بلخه کونده روب نشر ایتدیردیکم بیاننامه لر ، بوصیراده ضابطانندن بعضلرینک آله کچوب « سلطان مراد ، انکلیر محیدر . بناء علیه اونکله حرب ایتک ایتیورز » دییه غلام حیدر خانه مراجعت اولونمش .

غلام حیدر خان ، بوطلبک سلطان مرادک ولایتی ضبط و حرکات عسکرینه نک بنی تهدیده وسیله اولاجغی دوشونه رک برادرزاده سنی بش طاوور نظامیه ، بیک ایکی یوز سواری ، بش باطاریه طوپ ایله سلطان مرادک اوزرینه سوق ایتدی . بوعسکر ، تالیخانه واصل اولونجه سواریلر « میرسلطان مرادی تأدیب ایتک لازمدر . چونکه بزه التحاق ایدرهک انکلیرلر ایله حرب ایله یه جک اولان عبدالرحمن خانه یول ویرمه مشدی » طرزنده مشاوره ایتدیلر .

میرسلطان مراد ، مشاوره یی خبر آلینجه میربابا ایله میرمحمد عمره برر مکتوب کونده روب « عبدالرحمن خانی داهای زیاده آلیقومایکنز . زیرا بلخ عسکری کرک سزک ، کرک بزم علیهمزه یورویه جکدر ، دیدی . بونلردن باشقه « قه غنی شریف بویورک . قبول واستقبالکزه آماده یم » مآلنده اولوق اوزره بکاده برکاغد یوالادی .

میربابا ایله میرمحمد عمره کلن مکتوبلردن معلوماتم اولمادینی ایچین بوکاغدک مآلندن متحیر اولدم . وقته یی قبول ایتمین برآدم ، ناصیل اولیورده شیمدی ده دعوت ایلوردی ؟

مکتوبی کتیرن ، بزم ترددی کورونجه حقیقت حالی ومیربابا ایله میرمحمد عمره کونده ریلن مکتوبلرک مآلی آکلاتدی .
— او یله ایسه یارین حرکت ایده جکم . دیدم .

میر محمد عمر ، بنه کلمک ایچین حاضر لاندی . میربابا ایسه بالآخره کله جکنی سویله دی . طاقیله برابرالی آت واللی تفنک آلوب که تیرمه سنی مشارالیه سویله دم . چونکه (شهرسبز) دن اللی نفر افغانلی کلوب بکا التحاق ایتمشدی .

بری احوال کردن خبر آلامام. بن بوراده مشغول ایکن سز (مزار شریف) . کلپرده اورالینی تحت اشغاله آلیرسه کز ممنون اولاجم . دیدم . بوکاغد ، مشارالیه (دشت ازخوی) ده واصل اولدی . بنم ، بدخشان ایله قته غنه متصرف اولدیغمی خبر آلتجه درحال قاقوب اوچ کون ایچنده مزار شریفه کلدی . اورایه ورودینی مشعر بکا برمکتوب یازوب معیتده کی عسکر ایچین پاره وارزاق ایسته دی .

مترجمی

طاهر المولوی

قیلیج دینی

مقابلی

مابعد

طرابلس شامده تغلب ایتش بر حکمدار اولان (دیمتریوس) یهودانک کیتدجه مهاد اولان شوکت وقوتی استرقاب ایده رک عساکر کثه ایله (نیقنور) نام قوماندانی بنی اسرائیل اوزرینه کوندرمش و دشمندن کیمسه یه امان و یرمه سنی امر ایتش ایدی . اولجه (نیقنور) مظر موفیت اولدیه ده نهایت (آوسی) ده شدید بر محاربه واع اولدی . معیتده آنجق ۱۰۰۰ کیشی بولسان یهودا معیتی تشویق ایچین دشمنک مقداری چوقسه . معاونت الهیه نک وحق کندی طرفلرنده اولدیغی سویله یور و علاوه ایدیوردی : « چونکه ؛ آنلر آنجق کندی سلاحرینه و شجاعتلریه کوه نیورلر ؛ بزم استناد من ، اعتقاد من ایسه الله در ؛ اوقار مطلق که : بر آنده هم بزم اوستمه هجوم ایدنلری ، هم بوتون دنیای محو ایدر ! » [۲] هرا یکی طرفده پک شدتلی جنکه باشلادیلر . (نیقنور) ایله معیتدن پک چوقلری مقتول اولدی . یهودا منزم دشمنی تعقیب ایله آنلره اصلا امان و یرمه دی . مظفراتی ترامپلر ایله کچدیکی بوتون شهرلرده اعلان ایدیور ی . بو حال بوتون یهودیه اهاالدینک تجمعنه باعث اولوب دشمن منزم فرار یلرینه اویله شدتله هجوم ایتدیلر که ۹۰۰۰ کیشی دن مرکب اردودن هیچ کیمسه صاغ قالمادی [۱] . محاربه بیتوب عودت ایدرلرکن (نیقنور) ک جسد بیروخنه تصادف ایتدیلر ؛ الله شکرانه لر تغنی ایتدیلر ، یهودا جسدک باشنک و اوموزلرندن قوللرینک کسيلمه سنی امر ایتدی و قدس ه کتیردی . بوراده یهودا بوتون اهالی یی جمع ایدوب آنلره (نیقنور) ک باشنی و قوللارینی کوستردی « وفاسق نیقنورک دینی قوباردینی زمان پارچه پارچه ایدوب طاووقلره و یرمه لرینی و جنتنک مکافاتیه ده بیت المقدس اوکنه اعمالینی امر ایتدی بوتون اهالی شکرانه لر اوقویوب کندی موقعی تخریبدن محافظه ایدن رب عزیز و جلیل اولسون ! دیدیلر . یهودا (نیقنور) ک باشنی هرکسه قارشى معاونت و لطف الهیه بر دلایل باهرا و لوق اوزره قوله نک اوستنه آصدی » [۲] بوندن صوکره ما کدونیا لیلر طرفندن بر دیگر استیلا ده و وقوعه کلوب بونده یهودانک برادر ی (العزار) مقتول اولدی و یهودا قدس سورلری آرقه سنده تحفظه مجبور قالدی . نهایت یهودیلرله ما کدونیا لیلر آره سنده بر صلح عقد اولندی . آنجق بوقیصه مدت دوام ایتش ایدی . ما کدونیا لیلر یکی بر حرکت استیلا کارانه لر ی ده کورولدی . بوکا قارشى ده (مقابی) لر ایله طرفدارلری بر عصیت شدید ایله قارشى قویارق عدوجه اولان نقصانلرینی شجاعت و مهارت عسکر یلری تلافی و بر طاقم موقیاته

[۱] مقابلی - برنجی کتاب - یدنجی باب

[۲] مقابلی - ایکنجی کتاب - سکرنجی باب

بنم ضابطانمندن ایکی کیشی محبسدن چیقاریلوب سرکرده تعیین ایدیلدی . قته غن ، شبرغان ، سرپل ، آنجه بلده لرنده بولونان عساکر ده بوقعه یی ایشیدینجه غلام حیدر خان طرفندن نصب اولونمش ضابطلری توقیف و حبس ایلدیلر .

بوصیراده بن ، التی بیک رستاقلی وایکی بیک قشملی ایله تالیخانه واصل اولدم .

(قدوز) ده کی عسکر ، غلام حیدر خانک برادر زاده سنه عصیان ایتدیکی انشاده تکمیل امرا و ضابطان قاجدینی و کندیسی یالکز قالدینی جهتله غلام حیدر خانک برادر زاده سی اتحار ایده رک یاشامقدن قورتولدی . بعده بوتون عسکر ، زدمه کلوب سلام واحترامده بولوندیلر . سجده شکره قاپاندم .

— الهی ! بولایتی کفار الندن تخلص ایتیه و اونلره همدست وفاق اولانلرک جزای سزاسنی و یرمه یه سن ، مقتدر سک دیدم .

قدوزده قالان عسکرده « هپکزی دین قارده شی بیلدیکم ایچین خاطر کزی استفسار ایتک و بنم خبر سلامتی سزه ایصال ایله مک اوزره سردار عبدالله خانی طرف کزیه کونده ردم . شیمدیلک بن براز دها بوراده اوطوروب پاره وارزاق تدارکنده بولوناجم »

مأئده برمکتوب یازوب سردار عبده خان ایله یوللادم .

عسکر ، عبده خانک ورودیه مکتوبمک وصولدن غایت ممنون اولوب شنکر یاپدیلر و صلوات شریفه اوقویوب افغانستان مسلمانلرینک انکیزلره غالب کلمه سی حقنده دعالر ایتدیلر . بعده بر جوابنامه یازوب کوندردیلر که : تایخانه کلشمدن طولای تبریکی و « نزی اجنبی ایاغی آلتنده از یلکدن محافظه ایچین سزی اه سوق ایتدی ، مالی حاوی ایدی . بعد المطالعه جناب حقه حمد و ثناده بولوندم .

فیض آباد بکی (میربابا) نک ورودینه ایکی کون قدر منتظر اولدم . کلمه دیک ایچین بر مکتوبله سبنی استفسار ایتدم . « عسکر سزه تابع اولدی ، بنم کلمه لزوم قالمادی » دییه جواب یوللادی . همه حال کلمه سی ایچین تا کید یازدم . بونک اوزرینه التی بیک کیشی ایله تالیخانه کلوب بکا التحاق ایلده دی .

ایرته سی کونی میربابایی ، میر عمری ، میر سلطان مرادی سرکرده لر یله چادر مه دعوت ایدره ک :

— بنم نه مشکل بر موقعده بولوندیغمی بیلور سکز . جهاد فی سبیل اه ایچون کلدیکم حالده عسکر مک ارزاقی . قدر . بناء علیه ، بوملکتک امرا ورؤساسی اولان سزلر ، بو خصوصده علی قدر الامکان یازدیم ایتمه لیسکز . کذلک اهالی ده خانه باشنه بر قویون . برکیسه بوغدای ، یاخود آربا و یرمه لیدر . بو صوک اعانه لر ی اولاجق ، بوندن بویله کندیلرندن استعانه ایدیله یه جکدر . دیدم و تکلیف اتمه ایرته سی کونی جواب و یرمه سنی سویله یه رک مجلسه ختام و یردم .

(سردار اسحاق خان) ده برکاغدیازوب دیمینه طرفه حرکتکزدن